

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ЕКСПЕРТА АДВОКАТОМ

Реалізація завдань, постановлених в результаті судово-правової реформи залежить, не лише від нормативно-правового забезпечення кримінального провадження, а й від належного практичного забезпечення участі експерта, з врахуванням можливостей його залучення адвокатом. Забезпечення участі експерта у кримінальному провадженні з передумовою виконання одного з основних завдань кримінального процесу, а саме забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування з тим, щоб кожним, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (Кримінальний процесуальний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88).

На реалізацію положень принципу змагальності та рівноправності сторін (стаття 22 Кримінального процесуального кодексу України) в процесі судово-правової реформи було впроваджено підвищення рівня гарантій прав громадян в судочинстві шляхом прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2013 року та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зокрема, стаття 22 Закону передбачає, що адвокат має право вчиняти будь-які дії не заборонені законом, що є необхідними для виконання договору про надання правової допомоги (Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Верховна Рада України; Закон від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст. 282). До таких дій слід віднести можливість залучення адвокатом, у разі необхідності, особи, що володіє науковими, технічними або іншими спеціальними знаннями та, яка має право відповідно до Закону України «Про судову експертизу» (Про судову експертизу : Верховна Рада України; Закон від 25.02.1994 № 4038-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 28, ст. 232) на проведення експертизи, може провести дослідження об'єктів, явищ і процесів, що містять відомості про обставини вчинення кримінального правопорушення й дати висновок з питань, що виникають під час кримінального провадження і стосуються сфери її знань.

Як засвідчують матеріали практики адвокат на власний розсуд вирішує питання про необхідність залучення експерта або спеціаліста, зважаючи

на обставини кримінального провадження і конкретні ситуації. Аналіз норм кримінального процесуального кодексу дає підстави для висновку, що вирішенню питання адвокатом про доцільність залучення експерта може передувати консультація зі спеціалістом. Який, у свою чергу, допоможе визначити коло питань, які необхідно постановити експерту.

Цікавим фактом у дослідженні кримінальних процесуальних аспектів залучення експерта адвокатом є те, що під час представництва інтересів потерпілого, адвокат має менш обмежене коло повноважень у сфері залучення спеціальних знань, ніж у випадку представництва інтересів обвинуваченої особи. Так, наприклад потерпілий, як суб'єкт кримінального провадження, відповідно до кримінально-процесуальних норм не має права у разі відмови слідчого, прокурора щодо задоволення клопотання про залучення експерта звернутися до слідчого судді з таким же клопотанням. А відповідно до ст. 244 Кримінального процесуального кодексу України обвинувачений наділений цим правом. І це з тих причин, що потерпілого чинним законодавством віднесено до сторони обвинувачення, а обвинуваченого — до сторони захисту.

Необхідно звернути увагу у на процесуальне обмеження потерпілого і в аспекті проведення експертизи за власний рахунок. Оскільки ч. 2 ст. 243 Кримінального процесуального кодексу України передбачає, що адвокат, що представляє інтереси сторони захисту (підозрюваного, обвинуваченого (підсудного), засудженого, виправданого, особи, щодо якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування), наділений правом самостійно на договірній основі залучати експертів до проведення експертизи, у тому числі й обов'язкової (Кримінальний процесуальний кодекс України : Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9—10, № 11—12, № 13, ст. 88). Адвокат, що є представником потерпілого не має означеного права.

Наведене дає підстави зробити наступні висновки.

Кримінальний процесуальний кодекс України містить норми, що відповідають європейським стандартам у дотриманні принципу рівності сторін у кримінальному провадженні. Проте є й недоліки, що стосуються наділення представника потерпілого (адвоката) можливістю звернення з клопотанням до слідчого судді про залучення експерта у випадку відмови по однотипному клопотанні слідчого або прокурора і з питань проведення експертизи за рахунок потерпілої сторони. Внесення змін до чинного кримінального процесуального законодавства з наведеної проблематики сприятиме глибокій і повній реалізації принципу рівності і змагальності сторін.

Разом з тим, варто констатувати, що адвокат у кримінальному провадженні наділений широкими повноваженнями з питань залучення спеціальних знань. Оскільки наділений правом вибору особи, що

сприятиме встановленню об'єктивної істини шляхом залучення як експерта так і спеціаліста, зважаючи на обставини контрактної кримінальної справи про злочин. Залучаючи особу зі спеціальними знаннями до кримінального провадження, адвокат повинен пам'ятати про різний процесуальний статус даних осіб — суб'єктів кримінального провадження. Так, спеціаліст дає роз'яснення щодо спеціальних питань, натомість експерту доручається проведення дослідження певних об'єктів і явищ, наслідком чого є висновок з питань, що виникають під час кримінального провадження. Консультації, надані спеціалістом можуть бути використані адвокатом при формулюванні запитань експерту. Приймаючи рішення про доцільність залучення адвокатом експерта чи спеціаліста під час кримінального провадження варто пам'ятати, що роз'яснення спеціаліста і висновок експерта за своєю процесуальною сутністю різняться.

АГАКЕРІМОВ О. Н.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
здобувач кафедри кримінального процесу

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

В умовах інтенсивного розвитку наукового технічного прогресу, його продукти входять все більше до різних галузей життєдіяльності людини, підтвердженням чого, як приклад, стала галузь кримінального провадження, яка в умовах сьогодення, з урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України, від 13.04.2012 р. (далі КПК України), стала доповненою можливістю застосування електронних засобів контролю (далі ЕЗК) при застосуванні домашнього арешту в інституті запобіжних заходів.

Згідно ч. 1 ст. 195 КПК України, застосування ЕЗК полягає у закріпленні на тілі підозрюваного, обвинуваченого пристрою, який дає змогу відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Такий пристрій має бути захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та сигналізувати про спроби особи здійснити такі дії (Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України»: чинне законодавство з 19 листопада 2012 року: (офіц. текст). — К.: Паливода А. В., 2012. — с.108).